

“Свецячы іншым, згараю...”

*“Пакуль паэты будуць жыць-
Не быць Радзіме безыменнай,
Зямлі бацькоў не анямце”*

Ніла Глевіч.

Са смерцю настаўніка па ім заўжды сумуюць вучні. Са смерцю паэта сумуюць прыхільнікі паэзіі. А хто сумуе са смерцю настаўніка і паэта? – Увесь народ. Вось мінуў і год без Паэта і Настаўніка з Вілейкі.

Адшоў на нябёсы ён у сімвалічны для сябе дзень – 1 верасня. Дзень ведаў быў азмочаны нечаканай навіной? На 71 годзе жыцця перастала біцця сэрца сябра Саюза беларускіх пісьмемнікаў – Івана Іосіфавіча Лашуткі. Не сказаць, каб узрост быў занадта вялікі, не. Тым больш, што паэт заўжды адчуваў сябе малодзейшым, асабліва душой. Хварэў, праўда. І хвароба ўзяла сваё.

Іван Лашутка быў з тых людзей, пра якіх кажуць: хворы на Беларусь. І як пазней успамінала яго ўдава, Вера Уладзіміраўна, Іван Іосіфавіч вельмі перажываў, глядзячы як сёння ганьбляць беларускую мову, зневажаюць яе. Вера Уладзіміраўна часам і папракала мужа за гэта. Маўляў, хач кожны сам выбірае, на якой мове яму размаўляць. Навошта прымушаць? А папракала, бо нельга было паэту турбаваць без таго хворае сэрца. Толькі, не глядзячы на хваробу, Іван Лашутка не збіраўся адступіць ад сваіх перакананняў. Ён да апошняга моманту быў упэўнены, што дзяржаўнай мовай – павінна быць менавіта беларуская. Вось што казаў паэт у 2003 годзе пра родную мову:

- Ва ўсіх народаў дзіця пазнае навакольны свет з дапамогай ласкавата матчынага слова. Расквечаная мелодыяі каханая, а пазней упрыгожаная песнямі майстроў-музыкаў родная мова ўваходзіць у душу і сэрца чалавека. І ў гэтым было, ёсць і будзе вялікае прызначэнне роднай мовы для любога народа. Занядбанне яе прыводзіць да бяспамяцтва і гібель нацыі, як пэўнай супольнасці людзей, на зямной прасторы. Вось чаму вы ўсім цывілізаваным свеце кожны народ і яго дзяржаўныя інстытуты абараняюць сваю мову.

Іван Лашутка, нарадзіўшыся ў далёкім 1933 годзе, здолеў годна пражыць сваё жыццё. Не зламала яго нават вайна, успаміны ад якой шрамамі засталіся на сэрцы. Падчас вайны на працу ў Нямеччыну быў інтэрнаваны яго брат Мікола. А перад самым вызваленнем родных мясцін ад ворага фашыстамі нібыта за сувязь з партызанамі была схопленая яго сястра Лёля. Брат вярнуўся жывым, а вась сястру Іван Іосіфавіч больш ніколі не пабачыў.

І толькі праз шмат год стала вядома, што Лёлю разам з жыхарамі адной з вёсак спалілі немцы. Але дзе пахаваны яе попел – невядома і да сёння.

*“Мне ёсць што ў вайны спытаць:
Да гэтых дзён шукаю я магілу-
Сястры майёй зямлі грудок пахілы,
Каб кветкі ёй сабраныя аздаць,”*
напіша паэт пасля.

Пакутаваў паэт, калі адбылася Чарнобыльская катастрофа. Ахоплівала яго горыч кожны раз, як Таіса Бандар палівала брудам імя аднаго з лепшых і паважаных паэтаў Ніла Глевіча. Усё жыццё Івана Лашуткі было адной сумнаю пакутай. Хіба толькі апошняга гады жыцця праходзілі спакойней. І тыя не на столькі, як хацелася б. У 2000 і 2003 гадах вышлі ў свет яго

зборнікі вершаў “Краі верасаў”. “Свягло Слова”, адпаведна. А колькі было пакладзена сілаў і нерваў для таго, каб кнігі з’явіліся на свет. І нават пасля выхаду апошняга зборніка паэту даводзілася ўсё бегаць, намацаць глебу для таго, каб кнігу ўзялі на продаж у Вілейскую кнігарню. А дзеля чаго? Для таго, каб праз непрацягла час па незразумелай прычыне кніга была знята з прылаўка і вярнулася туды зноў толькі амаль праз год?

Спрабаваў Іван Лашутка сябе і ў прозе. Ягонны апавяданні з’яўляліся на старонках літаратурных выданняў. Але і тут не абыйшося без “фокусаў”. У часопісе “Акіно” даслаў сваё апавяданне. Рэдакцыя часопіса надрукавала яго толькі у скароченай. Такай бяды, можа, што ў скароченай. Дык апавяданне было надрукавана са змяненнямі. Аўтар, як тады сам адзначыў, за такі варыянт твору выглядаў перад чытачом нейкім “заклапочаным” дзедам. Вельмі непрыемна было яму.

Нека Іван Лашутка на пытанне, “Для чаго чалавек на свеце жыве?” адказваў: “Каб пакінуць добры след на зямлі!” Дык вось, я маркую, што сам паэт такі след пакінуў пасля сябе. Сваім вершаваным словам ён змог абудзіць у сэрцах тысяч беларусаў любоў да сваёй Бацькаўшчыны, да роднай мовы, гісторыі, культуры...

Сяргей Макарэвіч.

Іван Лашутка

Паэт
Памяці Уладзіміра Дубовіка

Ты нават у думках не меніў
На крыўду адказаць злом
Тым, хто ў змацільным свеце
Да ўлады лез напаром,
Хто думаў, што далюжная страта,
Пасады згубіць, крўдоек,
Хто мог прадаць нават брата
За большы, сынтэішы кусок,
...Ішла, як сцяжынкай топкай,
І ў палкую спёку, і ў золь,
Не бачаная патоўпам,
Твая адзінота і боль,
Паэты заўсёды ў аблаве,
Смянаць, перавадзячы дух,
Тым, хто ў зменлівай славе,
Мовіць за нас, за двух:
Няхай не мінае гаркота
Тых, хто глядзеў стараной
Міма тваёй самоты,
Міма любові тваёй.

Танец пёўня, якому адсеклі галаву

Сціснуў крылы, горлам – на лаву,
Прыдушыў, хоць крычы каравул,
Гаспадар зрабіў звычайную справу –
Пёўню ўвосень адсек галаву.
А скрываўлена – гнукцае цела
(Хоць прысуд быў аддан тапару)
Яшчэ жыць на зямлі хацела -
Соннай вёсцы будзіць зару.
І ў смяротнай агоні ногі
Сярод смечыя і росных траў
Дзіўны танец вялі да змогі
Там, дзе зерне сямейству шукаў.
Дзе любіў абдымаць крыламі
І грашыў, як спрадвек, на зямлі,
Увесь двор акрываўіў у плямы,
Каб забыць яго не змаглі,
Ды ніхто не заўважыў, напэўна,
На святані наступнага дня,
Што ў ранішнім звоне напэўным
Не стае аднаго пёўна...

Рэдактар Станіслаў Суднік

Заснавальнік:

ТБМ імя Францішка Скарыны.

Пасведчанне аб рэгістрацыі:
№ 83 ад 28 чэрвеня 1996 г.

Адрас рэдакцыі:

220034, г. Менск, вул. Румянцава, 13.

Адрас для паштовых адпраўленняў:

231282, г. Ліда-2, п/с 7.

E-mail: naszaslowa@tut.by

http://tbn.org.by/nsl

Рэдакцыйная калегія:

Міхась Булавацкі, Людміла Дзішэвіч,
Вольга Іпатава, Васіль Ліцьвінка,
Ірына Марачкіна, Леакадзія Мілаш,
Алесь Петрашкевіч, Людміла Піскун,
Аляксей Пяткевіч, Уладзімір Содаль,
Станіслаў Суднік, Павел Сцяцко,
Алег Трусаў.

Аўтары цалкам адказныя за падбор і дакладнасць прыведзенай інфармацыі

Газета надрукавана ў Лідскай друкарні.
231300, г.Ліда, вул. Ленінская, 23.

Газета падпісана да друку 19.09.2005 г. у 11.30. Замова № 1527.
Аб'ём 2 друкаваных аркушы. Наклад 2000 асобнікаў.

Падпісны індэкс: 63865.

Кошт падпіскі: 1 мес. - 1180 руб., 3 мес. - 3540руб.

Кошт у розніцу: па дамоўленасці.

В.Быкаў, А.Карпюк, М.Васілёк – пісьмемнікі-змагары

У музеі Максіма Багдановіча ў Гародні працягвае працаваць выстава “Не загухае бік ваш, зоры...”, прысвечаная 60-годдзю Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайны. Тут сабраны дакументальныя сведчанні ўдзелу ў вайне пісьмемнікаў Васіля Быкава, Аляксея Карпюка і Міхася Васіляка.

Цікаваць выклікаюць фотаздымкі. Напрыклад, былога франтавіка Васіля Быкава можна паба-

камі аўтара (1984)...

Шмат кніг Васіля Быкава на розных мовах, выданыя ў Будапешце (Венгрыя, 1968), Сафії (Балгарыя, 1969), Празе (Чэхаславакія, 1974). Гэта апошні “Альпійская балада”, “Абеліск”, “Сотнікаў” і інш. Ёсць пераклад “Альпійскай балады” на турэцкую мову з даравальным надпісам балгарскіх студэнтаў музею Максіма Багдановіча ў Гродне. Асобна змешчаны кнігі Васіля Уладзіміравіча

сання баёў у Берліне, стан жыхароў заваяванай Германіі.

Можна пабачыць першую кнігу прэзідэнта “Дзве сасны (1958).

Што да Міхася Васіляка, то сёлета 14-га лістапада яму спаўняецца 100 гадоў з дня нараджэння. Ён таксама браў удзел у барацьбе з гітлераўцамі, быў сябрам Скідальскага падполля, партызаніў. Фотаздымкі сведчаць пра адкрыццё выставы гэтага

чыць з Р. Бакланавым, А. Карпюком, У. Калеснікам, Г. Вылчавым. Шмат арыгінальных фатаграфій асабіста Быкава. Вось ён каля танка-помніка ў Гародні, каля Нёмана, у час падпісанні кніг маладым салдатам, на вулках Вільні...

Прынягваюць увагу наведвальнікаў бланкет з нататкамі Васіля Уладзіміравіча да апошні “У тумане” (70-я г. мінулага ст.), сшытак з надпісам “Мае папраўкі да “Ваенных аповесцяў” (1964), рукапіс апавядання В.Быкава “Зенітчыца” (90-я г.), віншавальная телеграма за подпісам Расула Гамзатава (1980), пасведчанне № 178 дэпутата абласнога Савета В. Быкава (1979), машынапісны ліст з праўкамі В.Быкава пачатку апошні “Сотнікаў” (1970), некалькі лістоў машынапісу апошні “Знак бяды” з рукапіснымі пазна-

на роднай мове. Гэта зборы яго твораў, пасобнікі аповесцяў.

Партызан і франтавік Аляксей Карпюк на альным з фотаздымкаў адлюстраваны падчас нарады маладых пісьмемнікаў у Гародні (1955). У экспазіцыі ёсць нават яго паходная сумка (1943). Лісты маладога байца Аляксея Нічыпаравіча бацькам краююць мужнасцю і нянавісцю да фашыстаў (сакавік 1945). Многа пісалі параненаму баявому таварышу Міхаіл Марозаў, Іван Кучэрын, Яфім Паес, Георгі Джарты і іншыя.

Змешчаны таксама да агляду “Фронтавы дзённік” А. Карпюка. У 30-старонкавым сшытку алоўкам занатаваны падзеі, у якіх Аляксей браў удзел як салдат Вялікай Айчыннай. Каштоўнасць у тым, што выкладзены перажыванні салдата, роздум пра пасяваеннае жыццё, даецца апи-

творчы, прымаркаванае да яго 80-годдзя (1985). На стэндзе ёсць фота М. Васіляка, якое было апублікавана ў зборніку вершаў “З сялянскіх ніў” (1936), а таксама здымак пісьмемніка пасля яго ўцёкаў з Вайдэнскага лагера (жнівень 1941). Апошні здымак пазначаны 1960 годам. Тады пісьмемніку споўнілася 55. Трэцяга верасня таго ж года памёр...

З кніг М.Васіляка можна пабачыць “Выбраныя творы” (1959), “Зоры над Неманом” (Ленінград, 1958).

Зразумела, пабачыць фотаздымкі пісьмемнікаў, іх запісныя кніжкі, пісьмы – цікавая справа. Але куды больш можна даведацца пра іх жыццёвы шлях і лёс, калі прачытаць зборнікі гэтых твораў. І Быкаў, і Карпюк, і Васілёк так ці інакш не абыйшлі ўвагай свой удзел у Вялікай Айчыннай вайне.

Антон Лабовіч,
Гародня.